रति करण्। इसस्यति तुक्।) प्रमरम्भीतः। रत्यसरः। "विसरमम्। गतिविभेषः। विस्वत्यम्। गतिविभेषः। विस्वत्यस्य नदः। विस्वत्यते नदः। विस्वत्यते विस्वतः स्याती चुरण्स्वीयति चुरण्सस्य तन् पिति तन्।" रति भरतः॥

विस्मरः, त्रि. (विभिषेण घरति तच्छीतः । वि + स्ट + "स्टघस्यदः कारच्।" १।२।१६०। रति कारच्।) प्रधरणभीतः । रसमरः ।

विस्टः, चि, (वि+स्ज्+कः।) निचिप्तः। इति जटाघरः। (यया, स्क्किटिके। १ खंद्रे। "उद्वियचक्रमकटाच्चित्रस्टिके।

र्थाधातुसारचितता इरियोव यासि।") विशेषिस एएसा (खत्तः। यथा, भागवते।

31361881

"बन्तिस्त सरती विस्टा कम्माबि निर्व्वाचितिस्तानि।" प्रेवित:। यथा, रघु:। ५। ३६। "बाप्त: कुमारानयनीन्सुकेन

भोनेन दूतो रघवे विख्यः ।" गुं, विसर्गः। विद्युद्धयरूपः। यथा, कातन्त्रे।पार। "रसकारयोर्व्याख्यः ॥")

विक्तः, यं, स्ती, (विश्व उसर्गे + क्तः।) देखी-श्वः। स्प्रीतिर्त्तिकापरिमितस्योम्। इय-मरः।

विक्तरः. पुं, (वि+कृ+ "प्रयने वावश्रव्दे।" शश्रक्। इति वनः प्रतिविधे "नहहोरण्।" इत्यम्।) श्रव्दस्य विकारः। इत्यमरः। (यथा,

धिशुपालवधे। २। २८। "सुविक्तरतरा वाची भाष्यभूता भवन्तु से।" वेदाङ्गम्। यथा, भागवते। ६। २। २।

"सान्दीपने: सकत्योक्तंत्रकाघी व सवित्तरम्॥") विक्तारः। (यथा, गीतायाम्। १०। १८। "प्राधान्यतः क्रुव्येक नास्यन्तो विक्तरस्य मे॥") प्रवयः। इति केदिनी ॥ पीठः। सम्बद्धः। इति प्रस्दरत्नावकी ॥ (चि, वहुः। यथा, साहित्य-

द्रमेवी । ६ । ३१४ । "चपेचितं परित्रक्य नीरसं वस्तु विस्तरम् । यहा सन्दर्भेवेच्छे प्रमासुखानन्तरं तहा ।")

विस्तारः, पुं, (वि+क्तृ+ "प्रथमे वावप्रव्दे।"
१।११।१६। प्रति वन् ।) विटयः। विस्ती-सेता। तत्पर्यायः। विश्वष्टः २ व्यासः १। प्रस्नारः। (यथा, व्यायावप्रश्राम्। ५५८। "वंग्रावतस्यनं यद्यो विस्तारो गुबस्य याव-

तज्जातस्य खतस्य च निजाङ्गसुप्तप्रयाद्यायः") स्तमः। इति मेहिनी। रे, २१५॥

विक्तीर्थ:, नि, (वि+क्तृ+क्त:। "रहाध्या-मिति।" -। २। १२। रित न:।) विपुत्तम्। विक्ततम्। यया,--

"विसीये विकटं वड्डं विश्वार्षं विपृत्तं एथु।" इति जटाधरः॥ (यथा,—
"पर्यान खर्णवर्णान विस्तीर्णाक्यं कोचने।
त्यं मानीयतां चूर्णं पूर्णं चन्द्रनिभानने॥"
इत्युद्धटः॥)

विस्तीर्थपर्यं, स्ती, (विस्तीर्थं पर्यं पत्रमस्य।) मानकम्। इति ग्रब्दचन्त्रिका।

विकृतः, चि, (वि + कृ + क्तः।) लव्यविकारः। तत्पर्थायः। विक्तम् ९ ततम् ३। इत्यमरः॥ (यथा, भागवते। २। २४। ६०।

(यया, भागवते । २। २८। ६० । "तत्त्वं त्रक्षपरं च्योतिराकाश्चमिव विस्तृतम्।") विसाष्टः, चि, (विशेषेण साष्टः ।) सुसाष्टः । यथा,

"विखरमहतं भानं खराचरपदं तथा। कत्तखरसमायुक्तं रसभावसमिततम्॥"

इति तिथादितत्तम्।

विस्तारः, पुं, (वि+स्तुर+धण्। "स्तुरति-स्तुवलीपेणि।" पश्वि । दलालम्।) धतु-गुंबश्च्दः। दलमरः॥ चस्त्र विवर्णं सङ्घेन-वकारमध्यविष्तारशस्टे द्रष्ट्यम्॥ (यथा, महाभारते। १। २०६। १६६।

"(वस्कारक्तस्य धतुषो यन्तस्य व तदा वभौ ।" विस्तृति:। यथा, साहित्यदर्भयो । ३। २००। "(वस्कारक्षेतयो यसु स विस्तय उदाहृत:।")

विस्मारितः, नि, प्रकाधितः। चितिः। विपूर्वेन ज्यानस्कर्धातोः स्वय्येन निष्यसमिदम् ॥ (यथा, महाभारते। ३।११।९०।

"स नष्टमायोशितवलो क्रोधितस्कारितेच्यः। कामकः (क्रीधरः क्रूरः कालक्ष्यो चडस्यतः।" निर्धोधितः। यथा, किराते। १८। १०।

"जरू एवचः खातिक दिङ्सखो विज्ञष्टविस्कादितचापमस्क तः॥")

विस्तुरितः, वि, (वि+स्तुर+क्तः।) स्तूर्ति-विश्विष्टः। चच्चः। यथा,—

"रक्तरक्तीलताङ्गच रक्तविस्कृरितेचवम्। वेदितं नागपाचेन अञ्जटीभीववाननम्॥" इति दशस्त्रादुर्गाधानेकदेशः॥

विस्मृतिङ्: पुं, विषमेदः। इति देमचनः। (विश्रिष्टः स्मृतिङ्:।) खिसक्यांच।

विस्कोटः, प्रे, (विस्कोटतीति। वि+स्पुट्+ धाण्।) विश्वस्कोटकः। विस्कोडा इति भाषा। तत्प्रयायः। पिठकः २ पिटका ३ पिटकम् ३। इत्वमरः। विटकः ५ विटका ६ विटकंम् ७। इति तङ्गीका॥ स्कोटकः २ स्कोटः ६। इति राजनिष्यः। (यया,

कथाचरित्सागरे। प्राः। १८।
"िकमेतिदिति संभान्तः प्रबुद्धीश्य दृद्धौ यः। उत्थाय राजा विस्कोटानक्ने तस्या विनि-गैतान्॥")

तस्य विप्रज्ञरिनहानपूर्विकां संप्राप्तिमाइ।
"कद्रम्बतीच्योखाविहाहिकच्चारेरजीयाध्यप्रनातपेच।
तयन्देशिय विवर्षयीन
कुप्यन्ति दोषा प्रवनाहयसु ॥

लचमात्रित ते रक्तमां सास्थीन प्रदृष्य च। घोरान् क्रुर्वन्ति विस्सोटान् सर्वन्यरपुर:-

चरान्॥"

सत्दोधय सत्देत्कश्रीतोष्णादीनामतियोगन। सत्दिताहारिवहारवेपरीक्षेत्र खचमास्त्रिख विस्कोटान् कुर्वन्तीखर्थः। व्यरपुरःसरान् व्यरपूर्वान्। । कपमाह।

"चांसदम्धनिमाः स्कोटाः चन्वरा रक्तपित्तनाः। कचित् चर्चन वा देहे विस्कोटा इति ते

स्ताः ॥"
रक्तांपत्तजाः रतेन सर्वेष्ठ विस्कोटेष्ठ रक्तपित्तयोः प्रधानकारणत्तम् । यथा म्रेष्ठेष्ठ वातस्य
तथा वातातुगतिर्पि बोह्या। तथा च भोजः ।
"यहा रक्ताच पित्तच वातिनातुगतं लिच ।
स्राध्यक्षिनभान् स्कोटान् कृवतः सर्वदेष्ठ-

गान् ।"● ।

वातिकमाइ।

"शिरोवक् मूलभूविष्ठ ज्वरस्ट्य प्रस्ने मेहनम् । सञ्ज्ञ स्वाप्त चेति वातिक्सोट कच्च स् ।" मूलमम् तोदरूपम् ॥ ॥ पेतिक साष्ट्र । ज्वरदाष्ट्र जापाकः स्वावकृष्णासमित्वतम् । पोतलोष्टितवर्णेष् पित्तविस्तोट कच्च स् ॥" रूजादिवयं स्त्रोटेष्ठ ॥ ॥ वातपेतिक साष्ट्र । "वातिपत्तकतो यस्तु तत्र सुक्ती विदेवाः । स्वीसस्यं गौर्वं कक्षभैवेदातवत्ता स्त्री ॥" ॥॥ पित्तस्य शिक्ष साष्ट्र।

"तक्ष्रद्रीको ज्वरण्डहिर्जावते कप्रयेतिके।" यान्निपातिकमाकः।

"मध्य निक्षोत्रतकोदः कठिनः खल्यपानवान्। रागदाङ्ख्यामोद्यक्ष्टिन्दक्षित्रवाज्यसः। प्रजापो नेपयुर्वत्र सोश्याध्यक्ष चिदोवणः।" मोद्यो निपरीतज्ञानम्। म्ह्याध्यक्षेत्रवाज्ञान-

म्माता । के रक्तजमाह ।

"वेदितवाध रक्तन में तिकेन च हेतुना ।

गुञ्जाफलयमा रक्ता रक्तस्मावा विदाहिन: ।

न ते विद्धि समायान्ति मुहेर्योगम् तेरिण ।"

पैत्तिकेन च हेतुना पित्तखहेतुना कट्टारिना
रक्ताख पितख तुख्यलात् न च ते साधाः ।

"यंते चार्टावधा बाद्या खान्तरीर्थण भवेदयम्।
तिस्मान्त्रन्तेया तीवा ज्वरयुक्ताभिजायते ॥
तिस्मन् वृद्धिते खास्थ्यम् खानस्य वृद्धितिः ।
तम वातिक्विस्सोटिकया काथा विजानता।"

उपदवानाह ।

"हट्यासमांसरङ्गोणहाङ्क्कामह्न्यराः। विस्पेममेसं रोधास्त्रेषासुक्ता उपद्रवाः।" मांस्यङ्गोणः मांसस्य प्रतितलम्। मर्मासंरोधो ममेखणा। तेषां विस्कोटकानाम्॥ ॥ केचिदुपद्रवायां जन्मशान्तरं पठन्ति। "हिक्का यासोश्वरिस्तृष्णा खाङ्गमहो हिदि-

विवर्षेच्यरभुक्ताचा विस्तीटानासुपद्रवाः।" साधालाहिकसारः।